

допомагає їм відчутти себе у безпеці і полегшує процес адаптації до нових умов проживання.

Список використаних джерел

1. Григоренко І.О., Савельєва Н. М. Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами в сучасних умовах: навч. посіб. [для студ. і магістр. спец-тей «Соц. робота» і «Соц.педагогіка»]. – Полтава : ПНПУ, 2017. –100 с.
2. Семигіна Т. В. Розвиток власних теорій соціальної роботи: глобальні тенденції. Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2018. С. 90–194.
2. Слозанська Г.І. Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи: монографія / за наук. ред. В. А. Поліщук, Тернопіль: Осадца Ю.В., 2018. 382 с.

Наталія Шпиг

кандидат педагогічних наук, викладач,
старший викладач кафедри соціальної роботи
і менеджменту соціокультурної діяльності,
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
м. Суми, Україна

Крістіна Андрухова

здобувач вищої освіти IV курсу,
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
м. Суми, Україна

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФІЛАКТИКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА У МОЛОДІЙ СІМ'Ї

У статті висвітлено практичні аспекти профілактики домашнього насильства у молодій сім'ї. Указано на важливості проведення профілактичних заходів. Сформульовані основні напрями та форми роботи соціальних працівників у молодими родинами щодо профілактики насильства.

Ключові слова: соціальна робота, профілактика, молода сім'я, домашнє насильство.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Центри соціальних служб у тісній співпраці з соціальними педагогами системи освіти та виховання, надають кваліфіковану допомогу молодим сім'ям, які не можуть самостійно вирішити свої проблеми або опинилися в складних життєвих обставинах.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Зауважимо, що низка дослідників зазначають, що «соціальна робота з молоддю сім'єю – це система взаємодії соціальних органів держави і суспільства та сім'ї, спрямована на поліпшення умов її життєдіяльності, розширення можливостей в реалізації прав і свобод, визначених міжнародними та державними документами, забезпечення повноцінного фізичного, морального й духовного розвитку всіх її членів, залучення до трудового, суспільно-творчого процесу.

Основна мета і завдання соціальної роботи з молодими сім'ями полягає у розробці й здійсненні заходів зі зміцнення молоді сім'ї як репродуктивної соціальної одиниці; адаптації молоді сім'ї в умовах перехідної ринкової економіки; у поліпшенні матеріального, етичного і духовного стану молоді сім'ї; створенні та розвитку системи служб соціально-психологічної допомоги молодій сім'ї; створенні сприятливих умов для поєднання соціальної і сімейно-побутової функції молоді сім'ї; стимулюванні ділової активності молоді; організації сімейного дозвілля і відпочинку» [2].

Проаналізувавши дослідження науковців, ми можемо виокремити напрямки соціальної роботи з молодими сім'ями в Україні: підготовка молоді до сімейного життя; робота з молодими сім'ями зі стабілізації сімейних стосунків; допомога батькам у розв'язанні проблем сімейного виховання; сімейна психотерапія (соціально-реабілітаційна робота з сім'єю).

Готуючи молодь до сімейного життя, соціальні працівники допомагають сформувати навички здорового способу життя, самообслуговування, безпечної сексуальної поведінки; навчають вести спільний бюджет, побут та домашнє господарство, раціонально забезпечити родину; надають психолого-педагогічні, юридичні, економічні, медичні знання з питань становлення особистості; займаються розвитком комунікативних навичок.

Залучаючи до співпраці інших фахівців (наркологів, лікарів, психологів, сексологів), вони допомагають оволодіти знаннями щодо проблем алкоголізму та наркоманії, захворювань, що передаються статевим шляхом, збереження репродуктивної функції та профілактики небажаної вагітності.

На нашу думку, для підготовки молоді до сімейного життя, доцільним буде використання різних форм та методів роботи. А саме: проведення лекцій, бесід, тренінгів, інтерактивних занять з питань культури сімейних стосунків, статевого виховання, сімейної економіки, складових сімейного щастя, сексуальної освіти, профілактики захворювань, що передаються статевим шляхом, СНІДу, запобігання незапланованої вагітності, насильства у сім'ї, особливостей фізичного, психічного розвитку та поведінки підлітків, планування сім'ї, репродуктивного здоров'я. Також можна використовувати відеоматеріали та проводити відеолекторії

«Планування сім'ї», «Ненароджені хочуть жити», «Поговоримо відверто», «Жінка-дитя-життя» і т.д.

Ми вважаємо, що ефективними будуть організовані мобільні курси та навчально-консультативні пункти, які зможуть виїжджати навіть у сільську місцевість, кабінети та телефони довіри, школи молодого подружжя.

Для стабілізації сімейних стосунків соціальними працівниками проводиться ряд заходів: для профілактики дисгармонії сімейних відносин проводять інтерактивні заняття «Ти і я – дружня сім'я», «Потаємні бажання», «Я тебе добре знаю» і т.д.; для профілактики сімейних конфліктів проводять тренінги «Навчимося говорити», «Чому так і чому ні», «Методи врегулювання конфліктних ситуацій» і т.д.; для організації вільного часу можна заохочувати молоде подружжя до організації вечорів «Моя сім'я», «Як це добре бути з тобою», сімейної гри «Щасливий випадок».

Крім того, на наш погляд, створення клубів молодих сімей, центру «Родинний дім», консультативних кабінетів допоможе молодій родині у будь-який час звернутися по допомогу та підтримку і вирішити проблеми, які можуть виникати під час функціонування виховного інституту.

Як було вже вище зазначено, молода родина стикається з низкою проблем сімейного виховання. Для вирішення цих проблем соціальний працівник надає індивідуальні консультації молодим батькам, залучає їх до груп взаємодопомоги для обміну виховним досвідом, проводить тренінги для всієї родини для налагодження взаємостосунків, навчає методам впливу на дитину та допомагає використовувати їх на практиці, заохочує до участі в різних заходах для активної взаємодії всіх учасників сім'ї.

Ми вважаємо, що створення школи молодих батьків та школи батьківської підтримки допоможе вирішувати проблеми сімейного виховання набагато ефективніше. Основними формами роботи такої школи можуть бути: семінари, конференції, «круглі столи», індивідуальні консультації, тренінги, вивчення педагогічних ситуацій, педагогічні бліцтурніри, психодрама, кінолекторії тощо.

Сімейна психотерапія вважається найскладнішим видом роботи з молодими сім'ями. Адже це стосується соціальної реабілітації саме розбалансованих, нестабільних, дисгармонійних молодих родин, які мають певні проблеми. До проблем таких молодих сімей відносяться: вживання алкоголю та наркотичних речовин, висока конфліктність між подружжям, важковиховувана дитина, захворювання нервової системи або затяжна тяжка хвороба одного з членів родини, майнові проблеми, незадоволення рольових очікувань партнерів, відсутній контакт з дитиною – все це провокує почуття безвихідності, нервово-психічної напруженості, безпорадності, тривожності, невпевненості в партнері. Тому такі сім'ї потребують сторонньої допомоги.

«Особливим видом психотерапії є подружня психотерапія, орієнтована на конкретну подружню пару та її проблеми. Вона має

допомогти у вирішенні сімейних конфліктів, позбутися стресів у разі розлучення, врегулювати подружні взаємини та інше. Робота психотерапевта спрямована на надання допомоги членам подружжя у збереженні душевної рівноваги, навчати вмінню долати труднощі, вирішувати складні питання, вчитися не зосереджуватися на своїх стражданнях, любити і розуміти себе, знаходити позитивне у найскладніших ситуаціях» [1, с. 86]. На нашу думку, така подружня психотерапія може ефективно допомогти молодому подружжю вирішити всі свої нагальні проблеми.

Хочемо ще виділити деякі форми роботи з молодю сім'єю: створення банку даних молодих сімей, відвідування їх на дому, контроль виконання батьківських обов'язків та використання грошової допомоги при народженні дитини; допомога у працевлаштуванні; соціальний працівник, за потреби, може направити будь-кого з членів молодого подружжя до центру зайнятості для працевлаштування або направлення на навчання; рекламно-пропагандистська робота: реклама послуг, що надаються відділами та установами з соціальної роботи, змісту соціальної допомоги; пропаганда в місцевих засобах масової інформації зміцнення та підтримки молодій сім'ї; соціально-педагогічна робота: соціальний патронаж молодих сімей, що мають неблагополучні психологічні та соціально-педагогічні умови, надання допомоги у сімейному вихованні, у подоланні батьками педагогічних помилок і конфліктних ситуацій з дітьми, сімейних конфліктів; інформування та консультування з питань прав, відповідальності і обов'язків членів молодих сімей, знайомство з державними соціальними допомогам (за необхідності), законодавчими і нормативними документами; просвітництво підлітків з питань репродуктивного здоров'я, безпечного материнства, профілактики захворювань, що передаються статевим шляхом.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підсумовуючи вище зазначене, можемо зробити висновок, що соціальні працівники здійснюють соціальну профілактику, соціальний патронаж, соціальну реабілітацію, надають соціально-психологічну, психолого-педагогічну, соціально-медичну, соціально-правову, інформативно-консультативну, психотерапевтичну допомогу та підтримку молодій сім'ї для поліпшення її життєдіяльності в умовах економічної кризи, війни на території України. Цим вони показують важливість збереження функціонування молодих родин як виховних інститутів.

Перспективним напрямком у контексті даного дослідження вбачаємо в детальному аналізі діяльності соціальних служб як головної інституційної основи організації соціальної роботи із молодими сім'ями, а також дослідження досвіду упровадження інноваційних підходів.

Список використаних джерел

1. Маценко Л. М. Педагогіка сімейного виховання : підручник. / вид. 3-тє, доп., перероб. К. : ЦП «Компринт», 2019. 376 с.

2. Технології соціальної роботи : навчальний посібник. / О. А. Агарков (керівник авт. кол.), Д. Ю. Арабаджієв, Т. В. Єрохіна, В. В. Кузьмін, І. В. Мещан, В. М. Попович. Запоріжжя : «Мотор Січ», 2015. 487 с.

Наталія Шпиг

кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри соціальної роботи
і менеджменту соціокультурної діяльності
СумДПУ імені А.Макаренка,
м. Суми, Україна

Аліна Лісяна

студентка 0035- стп гр.
СумДПУ імені А.Макаренка
м. Суми, Україна

ЗМІСТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З НЕБЛАГОПОЛУЧНИМИ СІМ'ЯМИ, ЩО ОПИНИЛИСЯ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

У статті досліджуються форми та методи соціальної роботи з неблагополучними сім'ями, що опинилися у складних життєвих обставинах. Автори апелюють до взаємообумовленості сімейного неблагополуччя та складних життєвих обставин. Висвітлюються соціальна допомога, соціальний захист, соціальні послуги та форми їх надання неблагополучним сім'ям.

Ключові слова: *неблагополучна сім'я, складні життєві обставини, соціальна допомога, соціальний захист, соціальні послуги, форми соціальної роботи.*

Постановка проблеми. Нажаль, сучасна ситуація в Україні відзначається труднощами та нестабільністю у багатьох сферах суспільного життя. Той факт, що через війну люди опинились у складних обставинах не потребує аргументації. Значна частина українців залишилась без дому та звичних умов проживання, по-різному також проходить адаптація до нових умов життєдіяльності. Зачасти це ще й відбувається на новому місці. Зазначене потребує посилення адаптаційного ресурсу. Саме тому, розкриваючи проблематику соціальної роботи з неблагополучними сім'ями у складних життєвих обставинах, звернемо увагу на те, що неблагополуччя може бути як спровоковане цими обставинами з одного, так і сам факт сімейного неблагополуччя може спричинити потрапляння сім'ї у певні складні життєві обставини. Наразі виникає необхідність комплексного підходу щодо пошуку оптимального змісту (форм та методів) соціальної роботи з обраною категорією клієнтів.

Виклад основного матеріалу. Здійснений нами аналіз наукового доробку (Н. Заверико, І. Зверєва, М. Соляник) [2; 3; 6] щодо дослідження форм і методів підтримки неблагополучних сімей у СЖО, сприяв формуванню нашого бачення про такі основні види підтримки